

Concertația și formele simbolice

(Ștefan Bratosin, *La concertation dans le paradigme du mythe. De la pratique au sens*, 2007)

Un nume respectat și tot mai des invocat astăzi în științele comunicării, mai ales datorită unei specializări profunde în domeniile cunoașterii sociale (două doctorate, unul în științele comunicării, celălalt în teologie), dar și apetenței spre demersurile interdisciplinare în descifrarea fenomenelor și impunerea unor instrumente metodologice care îl individualizează în rândul specialiștilor (conceptul de „concertation“ este un punct central în interpretarea formelor simbolice de care este atras autorul), Ștefan Bratosin¹ pune la dispoziția cititorului interesat un nou volum (*La concertation dans le paradigme du mythe. De la pratique au sens*, Peter Lang, Bern, Berlin, Bruxelles, Frankfurt am Main, New-York, Oxford, Wien, 2007, 268 p.), urmarea oarecum așteptată a primului prin care își făcea cunoscută metodologia și intențiile hermeneutice ce-l au ca punct de plecare pe inepuizabilul Cassirer (*La concertation: forme symbolique de l'action collective*, Editions L'Harmattan, Paris, 2001).

¹ Ștefan Bratosin este un specialist recunoscut în științele informației și ale comunicării, cu un doctorat în teologie (Faculté Libre de Théologie Réformée d'Aix-en-Provence) și un altul în științele informației și ale comunicării (Université Charles-de-Gaulle de Lille 3), profesor universitar la Université Paul Sabatier de Toulouse 3, unde susține cursuri de comunicare organizațională, teoria comunicării, comunicare interculturală. Numeroase responsabilități profesionale și de cercetare la universitatea amintită, colaborări la prestigioase reviste din domeniul comunicării, promotor al unor reuniuni internaționale de impact în domeniul comunicării («Démocratie participative en Europe», Toulouse, 15-17 noiembrie 2006);

Lectura lucrării lui Ștefan Bratosin ne dezvăluie, înainte de orice, o *structură de ordine* bine determinată, semn că autorul știe, el însuși, despre ce este vorba în problematica pe care o tratează, lucru tot mai greu de regăsit astăzi la mulți dintre cei care se încumetă să scrie! O descriere a „conceptului-obiect“ al investigației (mitul) și a realității pe care el o acoperă, o aducere la suprafață a unei interpretări simptomatice a acestui obiect prin integrarea în sfera mai largă a „formelor simbolice“ ale spiritului (Cassirer), o diseminare a conceptului de „concertare“ („concertation“), conceptul-cheie cu care autorul încearcă să deschidă câteva dintre ușile ascunse ale cunoașterii formelor simbolice, constituie „angajamentul conceptual-teoretic“ cu care autorul își întâmpină cititorul pentru a-l „forța“ să înțeleagă „cadrul de inteligibilitate“ în care se pun și se dezvăluie problemele complicate ale spiritului filosofic obsedat de origini conceptuale și interpretările care s-au propus acestora. O descriere a metodei pe care o asumă pentru dezvăluirea conceptului-obiect (hermeneutica), o instanțiere a hermeneuticii la unul dintre cei mai citiți (poate cei mai citați!) autori contemporani ai domeniului (Ricœur), o integrare a conceptului de „participare“ („participation“) în sfera mai amplă a metodologiei hermeneutice (nu a avut autorul curajul să introducă aici chiar ideea de concertație?) constituie cadrul de înțelegere al „condițiilor de interpretare“ pe care lucrarea le propune. În sfârșit, o investigație a ce este posibil să facem cu

metoda dacă o aplicăm conceptului ne dezvăluie ceva din interpretările posibile ale câtorva mituri esențiale: tehnica, omul, „efecuația“.

De la *concept* la *metodă* și de aici la *aplicație*, iată structura de ordine despre care vorbeam și pe care o regăsim dezvoltată pe mai bine de 250 de pagini de mare densitate ideatică și clarificatoare pentru acela care e interesat de cunoașterea adecvată a fenomenelor mitului. Probabil inconștient (întâlnirile esențiale le datorăm inconștientului, nu?) spiritul hegelian veghează din umbră construcția lui Ștefan Bratosin: o construcție în triade care încearcă să dezvăluie conceptul (mitul, mitul la Cassirer, concertația), metoda (hermeneutica, hermeneutica la Ricoeur, participarea), aplicația (tehnica, omul, „efecuația“), o întruchipare fericită a gândului iscoditor forțat cumva să intre într-o schemă care-i amplifică capacitatea de seducție chiar dacă dă impresia de inconfortabil! Autorul ne prezintă încercarea sa ca un periplu de la practică la sens. Nouă ni se pare invers: de la sens la practică! Ceea ce, ca demers comprehensiv, ne place mai mult!

Fără îndoială, nu putem intra în toate aspectele analizelor propuse de Ștefan Bratosin în masivul său volum pe care încercăm să-l prezentăm cititorului mai mult ca arhitectură structurală decât ca experiență de detaliu. Detaliile sunt și rămân ale autorului, privirea de ansamblu ar trebui să fie atlu cititorului și criticului în ultimă instanță. Dar vrem să mai atragem atenția asupra unor puncte care ni se par importante în cartea lui Ștefan Bratosin. Tentația cărții este aceea de a *înțelege*: a înțelege mitul, a înțelege experiența mitică la Cassirer, a înțelege concertația ca formă simbolică. Până aici suntem pe drumul *înțelegerii conceptului*. A înțelege interpretarea, a înțelege experiența inter-

pretării la Ricoeur, a înțelege participarea ca formă de interpretare. Aici suntem pe calea *înțelegerii metodei* (cum altfel am înțelege conceptul dacă nu prin punerea în joc a instrumentului interpretării?). A înțelege tehnica („le comment?“), a înțelege omul („le qui?“), a înțelege efecuația („le quoi?“). Ajungem la *înțelegerea aplicației la concept*, treapta desăvârșirii unui demers comprehensiv la care aspiră autorul și pe care încearcă să-l articuleze în punctele sale nodale prin construcția triadică la care ne invită să participăm.

Pentru fiecare dintre cele trei articulații explicative ce-și propun să dezvăluie *înțelegerea* se construiesc demersuri explicative specifice. Nu putem, firește, să le analizăm pe toate, dar vom exemplifica primul demers, cel al *înțelegerii conceptului*. Ce înseamnă a înțelege mitul? A *înțelege interpretările* care s-au propus acestei forme simbolice. Autorul ne introduce într-o înțelegere a mitului ca modalitate de descriere a realității (alegorică, poetică, lingvistică sau semiotică), ca obiect ce permite pătrunderea și cunoașterea fenomenelor (ce grupează patru perspective: structuralistă, sociologică și etnografică, fenomenologică, psihologică și psihanalitică), ca mijloc de înțelegere a evenimentelor (prin punerea în evidență a unei vieți simbolice, prin depășirea dualității subiectiv-obiectiv, prin „deducția“ critică a reprezentării semnului în configurațiile sale concrete, prin depășirea teoriei reflectării). Ce înseamnă a înțelege experiența mitică la Cassirer? Evident, a *descifra aparatul conceptual* al autorului *Filosofiei formelor simbolice* în perspectiva analizei mitului ca formă simbolică (sursele simbolului, definiția simbolului la Cassirer: nu mai puțin de cincisprezece instanțieri diferite ale înțelegerii cassirian al simbolului sunt convocate de exegetul pe care-l urmărim, critica lui Ricoeur asupra înțelegerii simbolului la

Cassirer), *a determina puterea socială* a simbolisticii mitice și funcțiile sale în practica umană (regularizarea conduitelor, obiectivarea experienței colective, miza politică a mitului: „mitul statului“). Ce înseamnă a înțelege concertația ca formă simbolică? Așa cum ne orientează autorul pe care-l urmărim, *a da o dimensiune reprezentativă* concertației ca formă simbolică (ca imagine situată între spațiul sensibil și cel al cunoașterii pure, ca unitate funcțională tridimensională, ca determinare numerică afectivă), *a crea o lume prin intermediul expresiei* (arta de „a face“ concertația, construcția discursivă a lumii concertației, erupția „prelogicului“), *a construi conceptul* (prin identificare, diferențiere, comparație, atribuție și estimare). De o asemenea manieră, profundă și seducătoare, se construiesc și celelalte elemente ale unui

întreg pentru care cunoașterea este și rămâne datoare autorului: Ștefan Bratosin.

Sunt câteva dintre gândurile pe care le dezvăluim grație meditațiilor colegului de la Toulouse în marginea interpretării, concertării, semnificațiilor pe care anumite concepte le dezvăluie dacă ne aplecăm asupra lor cu oarecare interes, insistență și, mai ales, chemare. Dar rămânem la opinia autorului dezvăluită chiar în scurta prezentare a volumului: „o semnificație, o dată găsită, nu este cea bună fiindcă cea mai bună semnificație este întotdeauna cea care va veni“! Probabil că aici e esența sensului ascuns al conceptului de interpretare pe care autorul îl analizează în lucrarea pe care o propune cititorului.

Constantin SĂLĂVĂSTRU